

anyja előtt? És miért káromkodunk mi: anélkül nem lenne hatékony a munkánk, tartalmaz a szórakozásunk?

Ne tévesszük meg magunkat. Azért, mert a káromkodás vétkét nem bünteti törvény, azért, mert Isten megtorlása nem látványos és azonnali, ne gondoljuk, hogy semmilyen következménye nincs. Máté evangéliuma az ellenkezőjét állítja: „Minden bűn és káromlás megbocsáttatik az embereknek; de a Lélek káromlása nem bocsáttatik meg az embereknek.“ (12,31). Isten büntetése sokáig késhet, de feltartóztatlanul bekövetkezik. Jézus azok közé a vétkek közé sorolja a káromkodást, amelyek megfertőztetik az embert: a szívből származik, a szájból jön elő (Mt 15,18) s mint méreg-eső, mely nem éri el az eget, arra hull vissza, aki kimondta. Istennek nem árthat, az embernek annál inkább: elpusztítja benne a szentség iránti fogékonyságot, az értékek tiszteletét, az erkölcsi érzékenységet. Amelyik szívben elburjánzik a trágárság, abban már nem terem imádság többé. Schopenhauer mondja, hogy a káromkodás olyan, mint egy szentképeket hordozó körmenet: mindig abba a templomba tér vissza, amelyikből elindult.

Szívünk naponta e hamis, ellen-istentisztelet temploma. Amikor a tízparancsolat megszületett, Mózes azért ítélte el olyan súlyosan a káromkodást, s népe érvényt is szerzett tilalmának: a jeruzsálemi főpapon kívül, aki évente egyszer kiejtette azt, vallásos zsidó ember nem vette ajkára Isten legszentebb nevét. Minket Isten nevével Jézus ajándékozott meg, mennyei Atyának nevezve Őt. Azért tette ezt, hogy bátran félelem nélkül, bizalommal hívjuk segítségünkre és áldjuk szent nevét nap mint nap, gyermekeinek érezzük magunkat, ha megszólítjuk. Gyermekként vegyük hát ajkunkra nevét és nem gyermekesen. Tiszteljük Istent. Ha valaha a félelem volt alapja az Ő tiszteletének, mátol kezdve a szeretet tartassa velünk számon az ismerősen is ismeretlen harmadik parancsolatot: ne káromkodj! „Az Úrnak a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd; mert nem hagyja azt az Úr büntetés nélkül, a ki az ő nevét hiába felveszi!“ Ámen.

NEM EMBEREKNEK HAZUDTÁL

ApCsel 5,1—10

Ha egy vasárnap reggelre virradóan a világ minden templomának ajtajára egy titkos kéz felírná, hogy aki életében egyszer is hazudott, méltatlan arra, hogy Isten házába lépjen, nem volna kétséges az eredmény: üresek maradnának a templomok, elhagyottak a szószékek, oltárok, némák az orgonák, néptelenek a padosrok. Hála Istennek, a templomlátogatás jogát senki sem köti feltételekhez és nem is teheti ezt. A templom nem a kiváltságos tiszták felvonulóhelye, ide részben éppen azért járunk, hogy vétkeinket megbánjuk. Isten háza az önvizsgálat helye volt mindig és az is marad, noha a bűn megvallásának hagyományos formája, a gyónás eltűnt a protestánsok vallásos életéből. Mi a jó Isten-

nel folytatott benső beszélgetésben valljuk meg bűneinket és keressük a bűnbocsánatot.

Szeretném, ha mai beszédem, melyben egyik leggyakoribb vétésünkéről, a hazugságról lesz szó, segítségünkre lenne önvizsgálatunkban, a gyarlóságunk megismerésében és leküzdésében.

Érdekes, hogy mint minden gyarlóság, első pillantásra a hazugság is dicsér, kiemeli az ember felsőbbrendűségét, annak közvetett bizonyítéka. Az öntudat és szabad akarat fokára el nem jutott élőlények sohasem hazudnak. A hazugság, az élet alvó Csipkerózsikája, az ember Júdás-csókja által ébredt fel sokmillió éves álmából. Az az eredendő igazságérzet, hazugságra való képtelenség, mely Isten teremtett világát jellemzi, benne foglaltatik az élet erkölcsi jellegeiben: ezért van az, hogy gyakran a legaprólékosabban kitervelt és begyakorolt hazugság is meg hiúsul. Nem tudunk szemrebbenés nélkül hazudni, s amíg az igazságot természetesen, könnyedén mondjuk ki, a hazugság olyan szellemi és erkölcsi erőfeszítést igényel tőlünk, mely testileg is megvisel: elpirulunk, verejtékezünk, dadogunk. Az igazság kimondása boldoggá tesz, a hazugság megvisel, valósággal fájdalmat okoz. Ennek ellenére, ha hazudni akarunk, képesek vagyunk rá és megtehetjük. Meg is tesszük, nem is egyszer.

Mi hát a hazugság, amely egyidőben kiemeli, dicséri és kárhóztatja is emberségünket? Legegyszerűbb meghatározás szerint a hazugság az igazság tudatos és célzatos elferdítése, megmásítása. A hazugság mindig az igazság függvénye, elválaszthatatlan tőle. Gyakorlati életünkben azonban nincs szükségünk meghatározásokra: a jó Isten által belénk ültetett erkölcsi érzék olyan biztosan kalauzol a hazugság zátonyai között, mint az iránytű a hajóst. Az az önmentegetőzés, hogy az ember nem tudhatja, legjobb szándéka ellenére sem, hogy mikor mond igazat és mikor hazudik, elvont spekuláció.

A hazugságot épp tudatossága teszi bűnné, s ezen mérhető le a leginkább súlyossága. Nyelvünk nagyon árnyaltan, érzékletesen fejezi ki a hazugság különböző fokozatainak erkölcsi megítélését. A gyermek pajkos, ártatlan „füllentéséért“ a szülő nem is haragszik igazán, szeretettel simít végig gyermeke arcán, amikor az összekeveri a mesék világát a valósággal. Ha a karácsonyi ünnep várakozó izgalmában gyermekünk látja az angyalt, nem förmedünk rá, hogy hazudik. Nem tudunk szívből haragudni a háryánosokra sem, ők is csak lódítanak, nagyot mondanak, eldobják a sulykot: nem szándékukkal, arányérzékükkel van a baj. A mese, a vers, a regény sem minősül hazugságnak, pedig gyakran a képzelet terméke. „Költő hazudj, csak rajt ne fogjanak!“ — vall Arany János a műhelytitkokról, s valóságot állít: a mindennapok építő jellegű átköltése minden igazi irodalmi műben az igazság mélyebb megismerését szolgálja.

A súlyos erkölcsi véteknek minősülő hazugságról már nem állítható ugyanez. A képzelet ártatlan vagy épp merész és új utakat nyitó játékán túl a tudatos, önző és nagyon is romboló hazugság általában a földön jár, hiszen ebben rejlik ereje: minél mindennapibb, szürkébb, minél közelebb áll az igazság látszatához, annál hihetőbb és sajnos, ártalmasabb. Az efajta hazugság érdemli ki részünkről az igazi megítélést, minősül súlyos és gyakran megbocsáthatatlan véteknek.

Ezért tűnhetnek némileg meglepőnek az a súlyos büntetés, amellyel az apostolok az első gyülekezet két tagját, Ananiást és Zafirát büntet-

ték. Vétjük, a mi megítélésünk szerint, semmiképpen nincs arányban a büntetéssel. A házaspár eladja földjét, hogy árát — az ósgyülekezet rendje szerint — átadja a közösség szükségleteire. Itt következik be megingásuk: az összeg egy részét, mely az eladásból befolyt, letagadják és megtartják maguknak. Mentséget is könnyű találni számukra: a jó szándék megvolt bennük, azért inogtak meg, mert bizonytalannak érezték a közös holnapot. Péter és társai szigorúan ítélték fölöttük, s a súlyos büntetés mellett az hozható fel indoklásul, hogy Ananiást és Zafirát senki se kényszerítette, hogy a keresztények közé álljon és eladja földjét. Önkéntesen tették ezt, üdvösségük útját keresték és nem óbédtek rá idejében, hogy ez az út kizárja a határozatlanságot, a csalást és a hazugságot. Péter szerint — s ez az ítélet a halálbüntetés súlyosságának megértéséhez a kulcs — nemcsak az embert próbálták becsapni, Isten szent lelkét sértették meg, amely az első gyülekezetet létrehozta: „nem embereknek hazudtál, hanem Istennek“, — veti Ananiás szemére Péter.

Péternek, bármennyire is másképp érzünk, kénytelenek vagyunk mi is igazat adni. A hívó ember nem tagadhatja azt, hogy a hazugság valóban nemcsak az emberre tartozik, Istenhez is köze van. A hazugság azért minősül véteknek, mert Isten az igazság legfőbb forrása, és mint az erkölcsi világrend fenntartója, teljes igazmondásra kötelez minket. A „ne hazudj“ isteni parancs akkor is, ha ember nyilvánítja ki, mint azt Mózes a tízparancsolatban tette.

Az első keresztények lelkében sokkal elevenebb volt ennek a tudata. A hazugságot azért tartották súlyos istenkáromlásnak, mert aki megmerte kísérelni, Isten létét és hatalmát vonta kétségbe, megpróbálta cinkosává tenni a szentségest. Megbocsáthatatlan vétek ez abban az erkölcsi világban, mely már a Biblia első lapjain leszögezi: „nem ember az Isten, hogy hazudjék“ (4Móz 23,19) ... „Izraelnek erőssége pedig nem hazudik“ (1Sám 15,29).

Isten nemcsak hogy nem hazudik, bünteti is a hazug embert, akinek keserves az ébredése, mert — így írja Ézsaiás — előbb vagy utóbb „jég söpri el a hazugság oltalmát.“ (28,17)

A hazugság a hamis istenek tiszteletéhez tartozik. A bálványimádást az összes próféták önbecsapásnak, hazugságnak nevezik. „Az öntött kép hazugságot tanít“ — írja Habakuk (2,18), „a bálványok hazugságot szólnak“ — olvashatjuk Zakariásnál (10,2), s a hamis prófétákat hallgatók (Jer 14,12), mert ilyenek is vannak, a hazugság „gyümölcsét“ eszik (Hós 10,13). A Példabeszédek könyvének írója így fogalmazza meg a hazug ember bűnhődését: „Gyönyörűséges az embernek az álnokságnak kenyere; de annak utána betelik az ő szája kavicsokkal“ (20,17). Nem csoda, hogy a zsoltárokból olyan gyakran találkozunk a fohással: „Mentsd meg, Uram, lelkemet a hazug ajaktól és a család nyelvtől!“ (120,2).

Az Újszövetség is következetes a hazugság elítélésében. Jézus a parancsolatok tiszteletben tartására inti a gazdag ifjút, s tanítványait is figyelmezteti: óvakodjanak majd a hamis prófétáktól, akik úgy jönnek közéjük, mint báránybőrbe öltözött farkasok (Mt 7,15). Az első jánosi levél hazugnak nevezi azt, aki azt állítja, hogy szereti Istenet, akit nem lát, és ugyanakkor nem gyakorolja a szeretetet felebarátjával szemben, aki mellette él (1Ján 2,4: 4,20). Pál apostol szerint a hazug beszédűeket saját lelkiismeretük bolygítja meg (1Tim 4,2). Ezért inti meg így az efé-

zusi gyülekezetet: „Levetve a hazugságot, szóljatok igazságot, ki-ki az ő felebarájtával.“ (Ef 4,25).

A mi erkölcsi állásfoglalásunk a hazugsággal szemben sokkal viszonylagosabb, cnyhébb, mint a Bibliáé. Ma már hivatalosan is elismert és egyre nagyobb teret hódít az a tanítás, hogy az erény és vétek viszonylagos: nem Isten akarata, nem is a szokás dönti el, hogy mi az ember kötelessége az erkölcs terén, hanem a körülmények, a helyzet. Eszerint a hazugságot nemcsak vétekként foghatjuk fel, hanem erényként is, attól függően, hogy milyen célt szolgál. Az embernek egyenesen kötelessége hazudni, ha ezzel valamilyen magasabbrendű cél elérését követi: ha egy hazugság árán emberi életet menthetünk — és csak a legutolsó világháborúban hányszor került ilyen helyzetbe az ember? — nem tévovázhatunk. Az a jezsuita tanítás, hogy a cél szentesíti az eszközt, nehezen cáfolható, s a mai ember ki is használja ezt: megtanulta, hogy egy kis találékonysággal és fáradsággal végső soron minden hazugság igazolható. Gyakran éppen az áldozat szerepében tetszelgünk: az élet rákényszerített a hazugságra, önmagunk megtagadását kérte tőlünk, de — ismerje el mindenki! — bennünk emberére talált: nálunknál megelőlegezve erre a célra nem is választhatott! Pedig, a hazugságról nem is beszélve, azzal se dicsekedhetünk, hogy ezt a kényes erkölcsi kérdést mi fedeztük fel és oldottuk meg! Pál apostol is ismerte. Így fogalmazta meg a Rómabeliekhez írt levelében: „ha az Istennek igazsága az én hazugságom által öregbült az ő dicsőségére, miért kárhoztattam még én is, mint bűnös? Sőt inkább ne cselekedjük-é a rosszat, hogy abból jó származzék?“ (3,7—8).

Nehéz ez a kérdés, nem könnyű rá válaszolni s a hívő embernek a legnehezebb: Pál jól tudta, hogy üdvösségünk fordul meg rajta, lelkiünk megnyerése vagy elvesztése. Isten ítéletét el nem kerülhetjük s a lelkiismeretben megszólaló Isten megvesztegethetetlen bíró. Lelki vívódásunkban eligazítást a nagy gondolkodók sem adhatnak, ők is tanács-talanok: gyakran nemcsak egymásnak, önmaguknak is ellentmondanak. Akik megengedik a hazugságot, mindannyian megegyeznek abban, hogy az azt vállalóknak céljuk, szándékuk nemessége, tisztasága szolgáltatja a menlevelet. A nyers, gyakran kényelmetlen igazság öncélú fanatikusai — véli Platon — nem építik, hanem rombolják a közösség életét. A hazugság az az eszköz, amellyel a polisznak, a város vezetőinek bölcsen és meggondoltan kell élniük, a polgárok javát szolgálva. Saadi, a perzsa bölcselő és költő a jószándékú hazugságot szintén többre tartja a rossz, ártó szándékkal kimondott és alkalmatlan igazságnál. Anatole France véleménye szerint: szeretni kell az igazságot, mert szüksége van rá az embernek. Még nagyobb szüksége van azonban a hazugságra, amely vigasztal, reményt ad, lehetővé teszi az életet. Bernard Shaw, az angol drámaíró szerint, ha hazudnunk kell azért, hogy valakit tovább szeret-hessünk, ne habozzunk: szeretni valakit, mindig többet jelent, mint a pusztá igazság birtoklása.

A gyakorlati élet valóban elképzelhetetlennek tűnik hazugság nélkül. Az élet szövege eleven emberi kapcsolatokból fonódik össze: a hazugság nélkül szétzilálódnának a szálak! Gyermekek és szülő kapcsolatában áthidalja a kényelmetlen nemzedéki ellentéteket, feloldhatatlan konfliktusokat, betegek és ápolók, haldoklók és orvosaik viszonyában a remény-séget hordozza, a hivatali ellentéteket leplezi, a múltat, ha szükséges, megszépíti!

Az ellenvéleményt vallók sora nem kevésbé népes. Két szép perzsa közmondás így ítéli el a hazugságot: a hazugság lámpása nem világít és a hazug nyelvnél egy kivágott nyelv is többet ér. Rousseau az igazság elferdítését azért tartja károsnak, mert az igazság nem veheti fel vele a versenyt: az igazságnak csak egy arca és útja van, a hazugságnak ezer. Kant szerint a hazugság az emberi méltóság megalázása és elpusztítása. Montaigne megerősíti véleményét: azért nem irtózunk minden más bűnnél jobban a hazugságtól, mert nem bírjuk felfogni e vétek igazi rontását és átkát. Paul Claudel szerint az ember csak egyet tehet: el kell pusztítania önmagában a hazugságot, mielőtt az pusztítaná el őt. Talán ugyanígy vélekedett Claudius császár is, akiről feljegyezték, hogy Róma okulására egy közismert hazudozót halála után elégettetett és hamvait szétszóratta, házát leromboltatta és családját száműzte. Jelképesen arra akart ezzel utalni, hogy birodalmában nem hajlandó többé megtérni a hazugságot.

Lehet, hogy feloldhatatlannak tűnik az ellentét: szeretjük, mindenél többre becsüljük az igazságot, de nem tudunk hazugság nélkül élni. Az igazság néha kimondhatatlan: a szeretet arra kötelez, hogy kíméljük embertársaink érzékenységét, fenntartsuk az életet. Szolgálat ez is, a bűntudat és lelkiismeretfurdalás igájának hordozásával járó. Az élet nagy értékeivel úgy kell bánnunk, hogy az igazság oltárán ne áldozzuk fel elvakultan az embert és a jövőt. Istenországát keresni és benne bízni ezt is jelenti: remélni azt, hogy amiképpen Istenben a tökéletesség legmagasabb fokán együtt van a szeretet és igazság, életünkben is meg fog valósulni a kettő egysége. Isten nem írtotta ki a hazugságot, nem bünteti érte halállal az embert: bízunk abban, hogy lassan felnőtté válik, nagykorúsodik. Nekünk is ezt kell tennünk, gyermeki lélekkel elébe menve Atyánk akaratának ott, ahol Istenországa munkásaiként barázdába állított minket. Péter szavait azonban sohasem szabad elfelejtenünk: Istennek ne próbáljunk hazudni, ne vonjuk kétségbe létét, ne próbáljuk cinkosunkká tenni. Inkább önmagunk megbecsülésével próbáljuk meghálálni megbocsátó irgalmát!

Ananiás és Zafira halállal bűnhődött, mert nemcsak az embereknek, Istennek is megpróbáltak hazudni. E büntetés jelképében is valóságos: az erkölcsi halál sokszor még szörnyűbb lehet, mint a fizikai.

Istennek legyen hála, hogy a megtérés útja nyitva áll előttünk. A templomot azért is nagyon kell szeretni, hogy ajtajára sem holnap, sem holnapután nem lesz kiírva, hogy hazug, bűnös ember nem lépheti át küszöbét. Nyitva lesz előttünk is mindig, önvizsgálatra és bűnbánatra hív, Isten bocsánatát ígéri. Minden alkalommal ezzel a tudattal lépjük át küszöbét! Ámen.

Egyházköri közgyűlések

A *kolozs-tordai* egyházkör közgyűlését augusztus 10—11-én, a sinfalvi egyházközségben tartotta. Az esperes évi jelentése után bemutásra került az egyházkör valláserkölcsei nevelési, család- és beteglátogatási, szórványgondozási és népesedési jelentése. Az előterjesztett jelentéseket a közgyűlés részletesen megtárgyalta és elfogadta.

A közgyűlés első napján, szombaton tartott istentiszteleten Szász Ferenc Kolozsvár-belvárosi segédlelkész prédikált, a vasárnapi istentiszteleten András György előadótanácsos tolmácsolta a betegsége miatt távolmaradt dr. Kovács Lajos püspök egyházi beszédét. A közgyűlés alkalmával avatták fel az egyházközség új lelkészi lakását.

Az egyházi központot dr. Gyarmathy Árpád főgondnok és András György előadótanácsos képviselték. Az egyházköri közgyűlés szeretetvendégséggel ért véget.

A *sepsiszentgyörgyi* egyházkör augusztus 10—11-én tartotta közgyűlését Sepsikőröspatakon. Gál Jenő esperes évi jelentése után megtárgyalásra kerültek a valláserkölcsei nevelési, család- és beteglátogatási és szórványgondozási beszámolók.

A szombat esti istentiszteleten Bedő Béla datki, vasárnap Dimény András vargyasi lelkész végezte a szószéki szolgálatot.

Az egyházi központot Székely László nyugdíjpénztári könyvelő képviselte. A közgyűlés után szeretetvendégség volt.

A *maros-küküllői* egyházkör szeptember 7—8-án tartotta közgyűlését a nyárászentmártoni egyházközségben. A közgyűlés elé elsőnek az esperes évi jelentése került, ezt követően a valláserkölcsei nevelési, család- és beteglátogatási és szórványgondozási beszámolók, melyeket részletesen megtárgyaltak. A szombat esti istentiszteleten Nagy László marosvásárhelyi segédlelkész, vasárnap pedig Kiss Károly medgyesi lelkész prédikált. A közgyűlés szeretetvendégséggel ért véget.

A *székelykeresztúr—udvarhelyi* egyházkör a korondi egyházközségben tartotta közgyűlését szeptember 14—15-én. Az esperesi jelentés után bemutatásra kerültek a valláserkölcsei nevelési, család- és beteglátogatási és szórványgondozási jelentések. A szombat esti istentiszteleten Bíró Mihály firtosmartonosi, a vasárnapin Kászoni József homoródszentmártoni lelkész tartott egyházi beszédet.

A közgyűlés alkalmával választásokat is tartottak. Zsigmond Csaba Attila kobátfalvi lelkészt jegyzőnek és Bencző Dénes homoródalmási lelkészt közügyigazgatónak választották az 1985—1988 évek ciklusára. Egyházi központot a gyűlésen Mikó Lőrinc előadótanácsos képviselte. A közgyűlés szeretetvendégséggel fejeződött be.